

บทที่ 8

ภาษีสรรพสามิต

(Excise Tax)

1. ความนำ

ภาษีสรรพสามิต (excise tax) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ภาษีการขายเฉพาะ (selective sale taxes) เป็นภาษีฐานการบริโภคที่เก็บจากการซื้อขายสินค้าและบริการเช่นเดียวกับภาษีการค้า (business tax) และภาษีมูลค่าเพิ่ม (value added tax) เพียงแต่ภาษีสรรพสามิตนั้นจะจัดเก็บภาษีจากสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งซึ่งมีเหตุผลที่ต้องรับภาระภาษีเพิ่มขึ้นด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจหรือทางสังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง

โดยหลักสากลแล้ว การจัดเก็บภาษีที่เกี่ยวกับการบริโภค รัฐบาลจะจัดเก็บภาษีจากสินค้าและบริการทั่วไปตามหลักความเป็นกลาง (neutrality) ทั้งนี้เพื่อให้ผลของการจัดเก็บภาษีเกิดผลกระทบต่อการค้าตัดสินใจทางเศรษฐกิจให้น้อยที่สุด ส่วนสินค้าใดที่ต้องการควบคุมหรือเข้าหลักเกณฑ์ที่นิยมใช้เป็นแนวทางในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต จึงจะเก็บภาษีสรรพสามิตเพิ่มเติม อย่างไรก็ตาม ในระบบภาษีอากรไทยก่อนที่รัฐบาลจะปรับปรุงโครงสร้างภาษีหรือระบบภาษีครั้งใหญ่ในปีพ.ศ.2534 และมีผลบังคับใช้ในต้นปี พ.ศ.2535 นั้น สินค้าที่เสียภาษีสรรพสามิตแล้วไม่ต้องเสียภาษีการค้า และสินค้าที่เสียภาษีการค้าแล้วก็ไม่ต้องเสียภาษีสรรพสามิตซึ่งถือได้ว่าเป็นการใช้เครื่องมือทางภาษีอากรไม่ชัดเจนตามวัตถุประสงค์หลักของภาษีอากรแต่ละชนิด แต่หลังจากที่รัฐบาลได้ประกาศใช้ภาษีมูลค่าเพิ่มแทนภาษีการค้าแล้ว การขายสินค้าและบริการทุกชนิดต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ส่วนสินค้าที่เข้าหลักเกณฑ์ควรเก็บภาษีสรรพสามิตจึงเก็บภาษีสรรพสามิตควบคู่ไปด้วย (โดยในขั้นแรกได้กำหนดโครงสร้างอัตราภาษีเมื่อคำนวณเป็นจำนวนภาษีแล้ว ภาระภาษีรวมใกล้เคียงกับภาระภาษีการค้าหรือภาษี

สรรพสามิตเดิม) โดยการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจะจัดเก็บเฉพาะที่โรงงาน หรือตอนนำเข้าเท่านั้น ยกเว้นสนามแข่งม้า และสนามกอล์ฟ

2. หลักเกณฑ์ในการเลือกประเภทสินค้าเพื่อจัดเก็บภาษีสรรพสามิต

หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาเลือกประเภทสินค้าเพื่อจัดเก็บภาษีสรรพสามิตนั้น จำแนกได้ 5 ประการ คือ ¹

ประการแรก จัดเก็บภาษีจากสินค้าและบริการที่มีลักษณะฟุ่มเฟือย(luxury excise)

ประการที่สอง จัดเก็บภาษีจากสินค้าและบริการที่ต้องการจำกัดการบริโภค

(sumptuary excise)

ประการที่สาม จัดเก็บภาษีจากสินค้าและบริการที่ได้รับสิทธิประโยชน์พิเศษจาก

บริการของรัฐบาล(benefit - based excise)

ประการที่สี่ จัดเก็บภาษีจากสินค้าและบริการที่มีผู้ประกอบการน้อยราย

(oligopolistic excise)

ประการที่ห้า จัดเก็บภาษีจากสินค้าและบริการที่รัฐบาลต้องการจัดระเบียบควบคุม

(regulatory excise)

2.1 การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากสินค้าและบริการที่มีลักษณะฟุ่มเฟือย

การจัดเก็บภาษีจากสินค้าและบริการที่มีลักษณะฟุ่มเฟือยเป็นหลักเกณฑ์ที่ประเทศต่างๆ นำไปใช้ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผล 3 ประการคือ ประการแรก เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม เพราะการจัดเก็บภาษีจากสินค้าที่มีคุณภาพสูงหรือสินค้าฟุ่มเฟือยซึ่งเป็นสินค้าที่ผู้มีรายได้สูงบริโภคนั้น จะทำให้ผู้มีรายได้สูงมีส่วนในการจุนเจือค่าใช้จ่ายของรัฐบาลมากกว่าผู้มีรายได้น้อย การจัดเก็บภาษีจากสินค้าฟุ่มเฟือยในอัตราสูงจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการใช้ภาษีเป็นเครื่องมือบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจด้านการกระจายความเป็นธรรม ประการที่สอง ช่วยส่งเสริมการออม เพราะการจัดเก็บภาษีจากการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย จะทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้น ประชาชนจึงบริโภคสินค้าและบริการที่ถูกเก็บภาษีสรรพสามิตในอัตราสูงน้อยลงทำให้

การออมสูงขึ้นช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ **ประการที่สาม** ช่วยให้การจัดสรรทรัพยากรมีประสิทธิภาพ เพราะการจัดเก็บภาษีจากสินค้าและบริการฟุ่มเฟือย จะทำให้ทรัพยากรถูกจัดสรรไปใช้ในการผลิตสินค้าและบริการอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นในชีวิตประจำวันของประชาชน ทำให้สวัสดิการของสังคมโดยรวมสูงขึ้น

ในกรณีของประเทศไทย สินค้าและบริการที่รัฐบาลจัดเก็บภาษีสรรพสามิตอยู่ในปัจจุบันและเข้าตามหลักเกณฑ์นี้ เช่น หัวน้ำหอมและผลิตภัณฑ์น้ำหอม เครื่องปรับอากาศ รถยนต์ โคมไฟและโคมไฟระย้า แก้วเลดคริสตัล เรือยอชต์ และเครื่องดื่มชูกำลัง เป็นต้น

2.2 การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากสินค้าและบริการที่รัฐบาลต้องการจำกัดการบริโภค

การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากสินค้าและบริการบางอย่างที่จะก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพและศีลธรรมอันดีเป็นอีกหลักเกณฑ์หนึ่งที่ประเทศต่าง ๆ นำไปใช้ปฏิบัติ ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผล 2 ประการ **ประการแรก** สินค้าบางอย่างหากปล่อยให้ประชาชนบริโภคมากเกินไป จะก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพและประสิทธิภาพในการทำงานของผู้บริโภค **ประการที่สอง** การบริโภคสินค้าและบริการชนิดนี้ก่อให้เกิดต้นทุนทางสังคม (social cost) ทำให้รัฐบาลต้องใช้ทรัพยากรเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมตามมา เช่น การดื่มสุรามากเกินไปทำให้เกิดปัญหาครอบครัว ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น ดังนั้นสินค้าเหล่านี้จึงควรเสียภาษีสูงกว่าสินค้าที่ใช้บริโภคโดยทั่วไป

ในกรณีของประเทศไทย สินค้าและบริการที่รัฐบาลจัดเก็บภาษีสรรพสามิตอยู่ในปัจจุบันและเข้าตามหลักเกณฑ์นี้ เช่น สุรา ยาสูบ และสนามแข่งม้า เป็นต้น

2.3 การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากสินค้าและบริการที่มีผู้ประกอบการน้อยราย

สินค้าและบริการที่มีผู้ประกอบการน้อยรายหรือเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และมีการบริโภคสินค้าและบริการชนิดนั้นในตลาดเป็นจำนวนมาก (mass consumption) ผู้ประกอบการมีกำไรเกินปกติ รัฐบาลจึงดำเนินการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากสินค้าเหล่านี้เพื่อเป็นรายได้ของรัฐบาล ถึงแม้ว่า การจัดเก็บภาษีจากสินค้านี้จะทำให้

ภาระภาษีจากการเก็บภาษีลักษณะนี้เป็นแบบลดหย่อนอย่างมากก็ตาม แต่ก็ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติต่อผู้บริโภคที่มีรายได้เท่ากันแต่รสนิยมต่างกัน

ในกรณีของประเทศไทย สินค้าและบริการที่รัฐบาลจัดเก็บภาษีสรรพสามิตอยู่ในปัจจุบันและเข้าตามหลักเกณฑ์นี้ เช่น เครื่องดื่มประเภทน้ำอัดลม เครื่องดื่มประเภทน้ำผลไม้ เป็นต้น

2.4 การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากสินค้าและบริการที่ได้รับสิทธิประโยชน์พิเศษจากบริการของรัฐบาล

การพิจารณาชนิดสินค้าเพื่อจัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามหลักเกณฑ์นี้จะช่วยให้ระบบภาษีอากรมีความเหมาะสมและเป็นธรรมยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการผลิตสินค้าและบริการบางอย่างของรัฐบาลเกิดผลประโยชน์แก่คนบางกลุ่มอย่างเห็นได้ชัด ตัวอย่างเช่น การสร้างถนน เราจะเห็นได้ว่าผู้มีรถยนต์ส่วนบุคคลจะได้รับประโยชน์จากการใช้ถนนเพื่อการเดินทาง ส่วนบุคคลเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากถนนหลวงมากกว่าผู้ต้องเดินทางโดยรถยนต์สาธารณะหรือโดยรถประจำทาง ดังนั้นจึงควรเก็บภาษีจากสินค้าที่คนกลุ่มนี้บริโภคแล้วเอื้อให้เขาได้รับประโยชน์พิเศษดังกล่าว เพื่อให้ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากบริการของรัฐบาลมากกว่ารับภาระภาษีมากกว่า ตัวอย่างสินค้าที่รัฐบาลจัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามหลักเกณฑ์นี้ได้แก่ น้ำมัน และผลิตภัณฑ์น้ำมัน เพื่อให้ผู้บริโภคน้ำมันซึ่งได้รับประโยชน์จากการใช้รถยนต์บนถนนรับภาระภาษีมากขึ้น ช่วยเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคม

2.5 การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากสินค้าและบริการที่รัฐบาลต้องการจัดระเบียบควบคุม

การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตอาจนำมาใช้จัดเก็บภาษีจากสินค้าและบริการบางอย่างเพื่อปรับปรุงให้การใช้ทรัพยากรมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกับการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากสินค้าและบริการที่รัฐบาลต้องการจำกัดการบริโภค แต่สินค้าและบริการที่รัฐบาลที่จัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามหลักเกณฑ์นี้ การบริโภคสินค้ามากเกินไปก็ไม่เกิดผลเสียต่อสุขภาพของผู้บริโภคและศีลธรรมอันดี แต่สินค้าและบริการนั้นๆ ได้ก่อให้เกิดมลภาวะแก่สิ่งแวดล้อม เช่น น้ำเสีย ควันพิษ เสี่ยงรบกวน การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามหลักเกณฑ์นี้ก็เพื่อให้ผู้ที่

ก่อให้เกิดมลภาวะต้องจ่ายค่าเสียหายอันเกิดจากการกระทำของเขา และเป็นการจำกัด หรือลงโทษต่อการผลิตสินค้าและบริการนั้นๆ เช่น การจัดเก็บภาษีจาก รถจักรยานยนต์ รถยนต์ อะไหล่รถยนต์และรถจักรยานยนต์ ศูนย์บริการซ่อมรถยนต์และรถจักรยานยนต์ โรงงานต่างๆ เป็นต้น

3. วิธีการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต

วิธีการประเมินเพื่อจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจำแนกได้ 3 วิธี คือ การจัดเก็บตามราคา (ad valorem) การจัดเก็บตามสภาพ (specific) และการจัดเก็บแบบผสม (mixed) รายละเอียดพิจารณาได้ดังนี้

3.1 การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามราคา

การจัดเก็บภาษีตามราคาจะกำหนดอัตราภาษีเป็นร้อยละของราคาสินค้า การจัดเก็บภาษีโดยวิธีนี้ แม้จะมีข้อยุ่งยากในการตีราคาอยู่บ้าง แต่ถ้าสามารถป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว จะทำให้ความยืดหยุ่นของรายรับภาษี (elasticity of revenue) มีความยืดหยุ่น รายรับภาษีที่จัดเก็บได้เปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศ ช่วยให้ระบบภาษีอากรเอื้ออำนวยต่อการเป็นเครื่องมือทางการคลังในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจได้โดยอัตโนมัติ (automatic stabilization)

3.2 การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามสภาพ

การจัดเก็บภาษีตามสภาพจะกำหนดอัตราภาษีตามสภาพความเป็นอยู่หรือลักษณะรูปร่างของสินค้าที่จัดเก็บภาษี โดยกำหนดอัตราภาษี(บาท) ต่อจำนวน หรือต่อน้ำหนัก หรือต่อปริมาตร แล้วแต่กรณี การจัดเก็บภาษีโดยวิธีนี้ เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบ โดยทั่วไปมักใช้ แสตนป์ สิ่งพิมพ์ ภาชนะจืดทะเลเบียน(ฝาจับหรือฝาเกลียว) เป็นหลักฐานติดที่ตัวสินค้าเพื่อแสดงให้เห็นว่า สินค้านั้นๆ ได้เสียภาษีถูกต้องแล้ว ทำให้การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตโดยวิธีนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษีด้วยกัน

อย่างไรก็ตาม การจัดเก็บภาษีโดยวิธีนี้ รายได้จากภาษีอากรจะขาดความยืดหยุ่น กล่าวคือ รายได้จากภาษีที่จัดเก็บได้ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศทำให้ระบบภาษีอากรขาดประสิทธิภาพในการเป็นเครื่องมือทางการคลังในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

3.3 การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตแบบผสม

การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตแบบผสม รัฐบาลจะกำหนดอัตราภาษีไว้ทั้ง 2 ลักษณะ คือทั้งอัตราตามราคา และอัตราตามสภาพ เมื่อคำนวณภาษีทั้งสองวิธีเปรียบเทียบกันแล้ว วิธีใดให้จำนวนภาษีสูงกว่าก็ให้ใช้วิธีนั้น การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตโดยวิธีนี้ มักได้รับความนิยมเพราะ ผลของการจัดเก็บภาษีนอกจากจะสามารถควบคุมหรือลดปริมาณการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยลงได้แล้ว ยังช่วยให้รัฐบาลบรรลุวัตถุประสงค์ในการทำรายได้ได้อีกทางหนึ่งด้วย

4. โครงสร้างภาษีสรรพสามิตของไทย

การจัดเก็บภาษีฐานการบริโภคของไทยที่ผ่าน ๆ มาไม่สอดคล้องกับหลักการสากล แต่ก็ได้พัฒนาปรับปรุงระบบการจัดเก็บเรื่อยมา ดังนั้นก่อนที่จะศึกษาโครงสร้างการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตไทยในปัจจุบัน จึงควรศึกษาวิวัฒนาการการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตก่อน ดังนี้

4.1 วิวัฒนาการการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต

การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตของไทยได้วิวัฒนาการเรื่อยมาตามลำดับ โดยเริ่มจากการจัดเก็บภาษีฝิ่นและสุรา ครั้นเมื่อมีพระบรมราชโองการตั้งกรมสรรพสามิตในปีพ.ศ. 2474 ก็ได้เพิ่มประเภทสินค้ามากขึ้น และได้มีการปรับปรุงโครงสร้างเรื่อยมา จนกระทั่งเมื่อรัฐบาลนำภาษีมูลค่าเพิ่ม(VAT)มาใช้แทนภาษีการค้า ในปีพ.ศ. 2534 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ. 2535 จึงได้ปรับปรุงโครงสร้างภาษีสรรพสามิตครั้งใหญ่ ดังจะกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้²

ภาษีฝิ่น เริ่มจัดเก็บครั้งแรกในปี จ.ศ. 1213 (พ.ศ. 2394) โดยใช้กฎหมายภาษีฝิ่น ฉบับ จ.ศ. 1213 และได้แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2424 และ พ.ศ. 2433 ต่อมาถูกยกเลิกทั้งสามฉบับ โดยพระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ. 2472 เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2472 (สมัย รัชกาลที่ 4) ได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่สรรพสามิตควบคุมการผลิตและจำหน่ายฝิ่นเสียเอง แต่เนื่องจากฝิ่นเป็นยาเสพติดร้ายแรงและเป็นภัยต่อสังคมมนุษย์โดยส่วนรวม เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2501จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะปฏิวัติ ได้ออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 37 ลงวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2501 ให้ยกเลิกการจำหน่ายฝิ่นและห้ามสูบฝิ่นทั่วราชอาณาจักรโดยเด็ดขาดตั้งแต่วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2502 เวลา 24.00น. เป็นต้นไป รายได้จากภาษีฝิ่นเป็นอันยุติลงตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ภาษีสุรา การจัดเก็บภาษีสุราจัดเก็บตามกฎหมายภาษีชั้นในจุลศักราช 1248 (พ.ศ. 2430) มีนายอากรผูกขาดเป็นผู้จัดเก็บ และกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมอีกหลายฉบับ ต่อมาในปี พ.ศ. 2457 ได้ยกเลิกนายอากรผูกขาดทั้งหมด เปลี่ยนเป็นให้เจ้าพนักงานของรัฐเข้าดำเนินการจัดทำกิจการสุราเสียเองทั่วราชอาณาจักร จนกระทั่งได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 เมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2493 ให้ยกเลิกกฎหมายภาษีชั้นใน ต่อมาได้ปรับปรุงวิธีการจัดเก็บภาษีสุราจากเดิมที่จัดเก็บอัตราตามสภาพอย่างเดียว เป็นการจัดเก็บทั้งอัตราตามสภาพและตามมูลค่า โดยได้เพิ่มการจัดเก็บตามมูลค่าขึ้นเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2523 ตามพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2523 ต่อจากนั้นก็ได้อีกแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 อีกหลายครั้ง ครั้งหลังสุดเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2528

ภาษีไม้ขีดไฟ โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติเก็บภาษีไม้ขีดไฟซึ่งทำในพระราชอาณาเขต พ.ศ. 2474 เมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2474 ต่อมาในวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2527 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติภาษีไม้ขีดไฟ และให้จัดเก็บภาษีไม้ขีดไฟตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 และพระราชบัญญัติพิกัตอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 แทน ต่อมาเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2534 การจัดเก็บภาษีไม้ขีดไฟได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติพิกัตอัตราภาษีสรรพสามิต(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2534

ภาษีซีเมนต์ โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติซีเมนต์ซึ่งทำในพระราชอาณาเขต พ.ศ. 2476 เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2476 ต่อมาในวันที่ 10 กันยายน 2527 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติซีเมนต์ และให้จัดเก็บภาษีซีเมนต์ตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิตพ.ศ. 2527 และพระราชบัญญัติพิกัตอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 แทน ต่อมาเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายนพ.ศ. 2534 การจัดเก็บภาษีซีเมนต์ได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติพิกัตอัตราภาษีสรรพสามิต(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2534

ภาษียาสูบ โดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2481 เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2481 ให้กรมสรรพสามิตเป็นผู้มีอำนาจควบคุมการปลูก การบ่ม การนำเข้า การประกอบอุตสาหกรรม และการจำหน่าย แต่ไม่ให้ใช้บังคับแก่อุตสาหกรรมยาสูบที่เป็นของรัฐบาล จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2486 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2486 กำหนดให้การประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบเป็นอุตสาหกรรมผูกขาดของรัฐ และการจัดเก็บครอบคลุมทั้งยาสูบที่อนุญาตให้เอกชนผลิตจำหน่าย และที่โรงงานยาสูบผลิตออกจำหน่าย รวมทั้งที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร ในปัจจุบันการบริหารการจัดเก็บภาษียาสูบ จัดเก็บตามพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 โดยเรียกภาษีที่เก็บจากยาสูบว่า “ค่าแสตมป์ยาสูบ”

ภาษีไฟ โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติไฟ พ.ศ.2481 เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2481 และในปี พ.ศ.2482 รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติไฟ(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2482 ครั้นในปี พ.ศ. 2486 รัฐบาลก็ได้ปรับปรุงโครงสร้างภาษีไฟอีกครั้งโดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติไฟ พ.ศ. 2486 แทน ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติไฟเดิมทั้งสองฉบับ และได้ปรับปรุงใหม่อีกครั้งในปี พ.ศ. 2505 โดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติไฟ(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2505 เพื่อควบคุมการทำ การจำหน่าย และการนำไฟเข้ามาในราชอาณาจักร สำหรับการผลิตไฟในประเทศนั้น ได้กำหนดให้กรมสรรพสามิตเป็นผู้ผูกขาดการผลิตไฟไทย ไฟจีน และไฟป้อนออกจำหน่ายแต่ผู้เดียว ภาษีสรรพสามิตที่เก็บจากไฟ แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ ค่าธรรมเนียมประทับตราไฟซึ่งเป็นการจัดเก็บในขั้นตอนการผลิต และเงินช่วยราชการไฟซึ่งเป็นเงินค่าธรรมเนียมพิเศษที่รัฐเรียกเก็บจากผู้ขายส่งในฐานะที่รัฐให้ประโยชน์ในการเป็นผู้ผูกขาดการผลิตและการจำหน่าย ต่อมารัฐบาลก็ได้ปรับปรุงภาษีไฟอีกหลายครั้ง โดยการประกาศใช้ พระราชบัญญัติไฟ (ฉบับ

ที่ 3) พ.ศ. 2506 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2521 (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2525 (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2532 และครั้งล่าสุดโดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติไฟ(ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2534

ภาษีเกลือ เคยจัดเก็บเมื่อปีพ.ศ.2481 โดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีเกลือ พ.ศ. 2481 เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ.2481 แต่ภายหลังถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติเกลือพ.ศ.2481 เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2489

ภาษียานต์ถู่ เริ่มจัดเก็บครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2486 โดยการประกาศใช้ พระราชบัญญัติยานต์ถู่ พ.ศ. 2486 เมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ.2486 ต่อมาในวันที่ 10 กันยายน พ.ศ.2527 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติยานต์ถู่ พ.ศ. 2486 และให้จัดเก็บภาษียานต์ถู่ ตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 และพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 แทน ต่อมาการจัดเก็บภาษียานต์ถู่ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต(ฉบับที่3) พ.ศ. 2534

ภาษีเครื่องดื่ม เริ่มจัดเก็บครั้งแรกในปี พ.ศ. 2496 โดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีเครื่องดื่ม พ.ศ. 2495 เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2495 ต่อมาในวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2527 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติเครื่องดื่ม พ.ศ.2495 และให้จัดเก็บภาษีเครื่องดื่มตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 และพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 แทน

ภาษีน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันเริ่มจัดเก็บเมื่อปีพ.ศ. 2507 โดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันซึ่งทำในพระราชอาณาจักร พ.ศ. 2507 เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ.2507 ต่อมาในวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2527 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน พ.ศ. 2527 และให้จัดเก็บภาษีน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 และพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 แทน

ภาษีเครื่องไฟฟ้า จัดเก็บตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2534 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2535 การจัดเก็บภาษีจากเครื่องไฟฟ้าในขณะนี้ จัดเก็บเฉพาะ

เครื่องปรับอากาศที่มีขนาดทำความเย็นไม่เกิน 72,000 บีทียู ต่อ ชั่วโมง และโคมไฟฟ้า สำหรับติดเพดานหรือผนัง แต่ไม่รวมถึงที่ใช้สำหรับให้แสงสว่างแก่ที่สาธารณะกลางแจ้งหรือ ถนนหลวง

ภาษีแก้วและเครื่องแก้ว จัดเก็บตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2534 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2535 การจัดเก็บภาษีจากแก้วและเครื่องแก้ว ในขณะนี้ จัดเก็บ เฉพาะแก้วเลกคริสตัลและแก้วคริสตัลอื่นๆเท่านั้น

ภาษียรถยนต์ จัดเก็บตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2534 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2535 การจัดเก็บในขณะนี้ จัดเก็บจากรถยนต์นั่งหรือรถเก๋ง รถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คน และรถยนต์ดัดแปลงจากรถกระบะ

ภาษีเรือ จัดเก็บตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2534 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2535 การจัดเก็บในขณะนี้ จัดเก็บเฉพาะเรือยอชต์ หรือเรือสำราญเท่านั้น

ภาษีผลิตภัณฑ์เครื่องหอมและเครื่องสำอาง จัดเก็บตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2534 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2535 การจัดเก็บในขณะนี้ จัดเก็บ เฉพาะ น้ำหอม หัวน้ำหอม และน้ำมันหอม เท่านั้น

ภาษีสถานบริการ จัดเก็บตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2534 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2535 สถานบริการที่ถูกเก็บภาษีสรรพสามิตในขณะนี้ ได้แก่ สนามแข่งม้า และ สนามกอล์ฟ(เริ่มเก็บตามประกาศกระทรวงการคลัง(ฉบับที่ 47) ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2540 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 14 ตุลาคม 2540)

ภาษีพรมและสิ่งทอปูพื้นทำด้วยขนสัตว์ จัดเก็บตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2534 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2535

ภาษีรถจักรยานยนต์ จัดเก็บตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2534 และประกาศกระทรวงการคลัง(ฉบับที่ 45) ลงวันที่ 25 มิถุนายน 2540 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 25 มิถุนายน 2540

ภาษีหินอ่อนและหินแกรนิตที่แปรรูปแล้ว จัดเก็บตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2534 และประกาศกระทรวงการคลัง(ฉบับที่ 42) ลงวันที่ 21 พฤษภาคม 2540 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 21 พฤษภาคม 2540 ต่อมา มีประกาศและประกาศกระทรวงการคลัง(ฉบับที่ 45) ลงวันที่ 25 มิถุนายน 2540 ให้ยกเว้นภาษีมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 23 พฤษภาคม 2540

ภาษีแบตเตอรี่และถ่านไฟฉาย จัดเก็บตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2534 และ ประกาศกระทรวงการคลัง(ฉบับที่ 42) ลงวันที่ 21 พฤษภาคม 2540 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 21 พฤษภาคม 2540

4.2 สินค้าและบริการที่เสียภาษีสรรพสามิตในปัจจุบัน

การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตของไทยได้ยึดตามหลักเกณฑ์ที่กล่าวมา เช่นเดียวกับนานาประเทศ ปัจจุบันมีสินค้าและบริการที่กรมสรรพสามิตจัดเก็บภาษีอยู่ในปัจจุบันมีดังนี้

- (1) น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน
- (2) เครื่องดื่ม
- (3) เครื่องไฟฟ้า(คอมไฟและเครื่องปรับอากาศ)
- (4) แก้วและเครื่องแก้ว
- (5) รถยนต์
- (6) เรือยอชต์และเรือสำราญทางน้ำ
- (7) ผลิตภัณฑ์เครื่องหอมและเครื่องสำอาง
- (8) พรหมและสิ่งทอปูพื้นทำด้วยขนสัตว์
- (9) รถจักรยานยนต์

- (10) แบตเตอรี่และถ่านไฟฉาย
- (11) สถานบริการ(สนามแข่งม้าและ สนามกอล์ฟ)
- (12) สุรา
- (13) ยาสูบ
- (14) ไฟ

การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตทั้ง 16 รายการดังกล่าว อาศัยกฎหมาย 7 ฉบับคือ

1. พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 ใช้บริหารและจัดเก็บภาษีสุรา
2. พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 ใช้บริหารและจัดเก็บภาษียาสูบ
3. พระราชบัญญัติไฟ พ.ศ. 2486 ใช้บริหารและจัดเก็บภาษีไฟ
4. พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 ใช้บริหารการจัดเก็บภาษีน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน เครื่องดื่ม โคมไฟฟ้า เครื่องปรับอากาศ แก้วเลคคริสตัล รถยนต์ เรือยอร์ช น้ำหอม น้ำมันหอม พรม และสนามแข่งม้า
5. พระราชบัญญัติพิภคอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527
6. พระราชบัญญัติจัดสรรเงินภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527
7. พระราชบัญญัติจัดสรรเงินภาษีสุรา พ.ศ. 2527

4.3 ผู้มีหน้าที่เสียภาษีสรรพสามิต

การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตนั้น โดยทั่วไปจะจัดเก็บจากผู้ผลิตในขั้นตอนนำสินค้าออกจากโรงงานอุตสาหกรรม หรือนำสินค้าออกจากคลังสินค้าที่ฉันทัน หรือตอนนำเข้าซึ่งสินค้าจากต่างประเทศเท่านั้น ไม่ครอบคลุมไปถึงผู้ขายส่ง หรือผู้ขายปลีก ดังนั้นจึงจำแนกผู้เสียภาษีสรรพสามิตออกได้ 4 กลุ่มใหญ่ดังนี้คือ

1. ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม
2. ผู้นำเข้าซึ่งสินค้า
3. ผู้ประกอบกิจการสถานบริการ
4. ผู้ตัดแปลงรถยนต์กระบะให้เป็นรถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่ง

ไม่เกิน 10 คน

4.3.1 ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม

บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2527 แบ่งผู้ประกอบการอุตสาหกรรม ออกเป็น 3 กรณี ดังนี้ คือ ผู้ผลิตสินค้าเอง ผู้รับจ้างผลิต และผู้ตัดแปลงที่ประกอบกิจการเป็นธุรกิจ การผลิตสินค้าที่ต้องเสียภาษีสรรพสามิตในราชอาณาจักร ผู้ประกอบการมีหน้าที่ดังนี้

- (1) ต้องยื่นคำขอจดทะเบียนสรรพสามิตภายใน 30 วัน นับแต่วันที่กฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตใช้บังคับแก่สินค้าและบริการนั้นหรือในกรณีที่เริ่มประกอบอุตสาหกรรม หรือประกอบกิจการสถานบริการ หลังจากที่กฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตใช้บังคับแล้วให้ยื่นคำขอจดทะเบียนสรรพสามิตภายใน 30 วัน ก่อนวันเริ่มผลิตสินค้าหรือเริ่มบริการ และกรณีมีหลายแห่งต้องแยกยื่นคำขอเป็นรายโรงงานอุตสาหกรรมหรือสถานบริการ
- (2) ต้องทำบัญชีประจำวันและงบเดือน
- (3) ต้องสงวนรักษาไว้ซึ่ง เครื่องจักร เครื่องกล หรือเครื่องมือที่เจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ติดตั้งไว้
- (4) ต้องแจ้งวันทำการและวันหยุดทำการให้นายทะเบียนสรรพสามิตในเขตพื้นที่ทราบ
- (5) ต้องแจ้งราคาขาย ณ โรงงานอุตสาหกรรม หรือราคาค่าบริการที่เรียกเก็บ

4.3.2 ผู้นำเข้าซึ่งสินค้า

ผู้นำเข้าซึ่งสินค้าที่ต้องเสียภาษีสรรพสามิตไม่ต้องจดทะเบียนสรรพสามิต แต่ผู้นำเข้าซึ่งสินค้านี้ดังกล่าวเข้าในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร ผู้นำเข้าต้องเสียภาษีสรรพสามิตในเวลาเดียวกับความรับผิดชอบในอันที่จะต้องเสียภาษีศุลกากรสำหรับของที่นำเข้าตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรหรือก่อนที่จะรับมอบสินค้านั้น ไปจากเจ้าพนักงานศุลกากร เว้นแต่ในกรณีที่สินค้านั้นเก็บอยู่ในคลังสินค้าทัณฑ์บนตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร ให้ถือว่าความรับผิดชอบเกิดขึ้นในเวลาที่น่าสินค้านั้นออกจากคลังสินค้าทัณฑ์บน

4.3.3 ผู้ประกอบกิจการสถานบริการ

ผู้ประกอบการบริการที่ต้องเสียภาษีสรรพสามิตต้องจดทะเบียนสรรพสามิต รวมทั้งหน้าที่อื่นๆเช่นเดียวกับผู้ประกอบการอุตสาหกรรม ความรับผิดชอบในอันที่จะต้องเสียภาษีสรรพสามิตเกิดขึ้นเมื่อได้รับชำระค่าบริการ ในขณะที่ความรับผิดชอบในการเสียภาษีมูลค่าเพิ่มเกิดขึ้นก่อนได้รับชำระค่าบริการให้ถือว่าความรับผิดชอบในอันที่จะต้องเสียภาษีสรรพสามิตเกิดขึ้นพร้อมกับความรับผิดชอบในการเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม

4.3.4 ผู้ดัดแปลงรถยนต์กระบะให้เป็นรถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คน

ผู้ดัดแปลงรถยนต์กระบะที่ผู้ประกอบการเป็นธุรกิจจะถือเป็นการผลิตรถยนต์และจะต้องเสียภาษีในมูลค่าทั้งหมดคือรวมมูลค่ารถกระบะด้วย แต่ปัจจุบันกระทรวงการคลังออกประกาศยกเว้นภาษีในส่วนที่เป็นมูลค่ารถกระบะและให้ชำระภาษีในส่วนที่เป็นค่าจ้างดัดแปลงบวกด้วยค่าอุปกรณ์เท่านั้น ฉะนั้นผู้ดัดแปลงที่ผู้ประกอบการเป็นธุรกิจจึงมีหน้าที่ต้องจดทะเบียนสรรพสามิต รวมทั้งหน้าที่อื่นๆ เช่นเดียวกับผู้ประกอบการอุตสาหกรรม (ส่วนผู้ดัดแปลงที่มีได้ผู้ประกอบการเป็นธุรกิจไม่ต้องจดทะเบียนสรรพสามิต) ความรับผิดชอบในอันที่จะต้องเสียภาษีสรรพสามิตเกิดขึ้นเมื่อการดัดแปลงสิ้นสุดลง

4.4 การยกเว้น การลดหย่อน และการลดอัตราภาษี

ในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตของไทยได้ให้สิทธิแก่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีจะขอยกเว้น ลดหย่อนอัตราภาษี หรือคืนเงินภาษีได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

4.4.1 ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม มีสิทธิจะขอยกเว้น ลดหย่อน ลดอัตราภาษี หรือคืนเงินภาษีได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) สินค้านำเข้าที่จำแนกไว้ในภาคที่ว่าด้วยของที่ได้รับการยกเว้นภาษีอากรตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากร ให้ได้รับยกเว้นภาษีสรรพสามิตตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเดียวกับที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากร

(2) สินค้าที่ส่งออกนอกราชอาณาจักร ให้ได้รับยกเว้นหรือคืนภาษี หรือลดอัตราภาษีตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

(3) สินค้าที่กำหนดในกฎกระทรวงให้ได้รับลดหย่อนภาษี โดยนำจำนวนเงิน

ภาษีสรรพสามิตที่ได้เสียภาษีสรรพสามิตไว้แล้วสำหรับสินค้าที่นำมาใช้เป็นวัตถุดิบหรือส่วนประกอบในการผลิตสินค้ามาหักออกจากเงินภาษีที่ต้องเสียสำหรับสินค้านั้น

(4) สินค้าที่กำหนดในกฎกระทรวงที่มีการบริจาคแก่ประชาชนเป็นสาธารณกุศล โดยผ่านส่วนราชการในส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์การสาธารณกุศลที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ได้รับคืนหรือยกเว้นภาษี

(5) สินค้าที่กำหนดในกฎกระทรวงที่มีการบริจาคเป็นสาธารณประโยชน์แก่ส่วนราชการในราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์การสาธารณกุศลที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ได้รับคืนหรือยกเว้นภาษี

(6) สินค้าที่จำหน่ายให้แก่ผู้ที่ได้รับเอกสิทธิ์ตามข้อผูกพัน ที่ประเทศไทยมีอยู่ต่อองค์การสหประชาชาติ หรือกฎหมายระหว่างประเทศ หรือตามสัญญาฉบับนานาชาติ หรือทางการทูตตามหลักถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติต่อกัน ให้ได้รับคืนหรือยกเว้นภาษี

(7) น้ำมันหรือผลิตภัณฑ์น้ำมันที่เติมในอากาศยาน หรือเรือที่มีขนาดเกินกว่า 500 ตันกรอสส์ซึ่งพนักงานศุลกากรได้ปล่อยให้ไปต่างประเทศแล้ว ให้ได้รับคืนหรือยกเว้นภาษี

(8) สินค้าที่กำหนดในกฎกระทรวง ถ้าพิสูจน์ได้ว่าสินค้านั้นเสียหายหรือเสื่อมคุณภาพจนใช้การไม่ได้ ให้ได้รับคืนภาษีที่ได้เสียไว้แล้ว

(9) สินค้าที่นำเข้าซึ่งได้เสียภาษีแล้วหากส่งกลับออกไป(re-export) ให้ได้รับคืนภาษีตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในส่วนเดียวกับการคืนอากรขาเข้า ตาม กฎหมายว่าด้วยศุลกากร

(10) ผู้ในเสียภาษีโดยไม่มีหน้าที่ต้องเสีย หรือเสียเกินกว่าที่ควรต้องเสีย และไม่ใช้เป็นการประเมินภาษีตามการประเมินของพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้นั้นมีสิทธิได้รับคืนเงินภายในสามปีนับแต่วันชำระภาษี

4.4.2 ผู้ประกอบกิจการสถานบริการ มีสิทธิยกเว้นภาษีได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) บริการที่กำหนดในกฎกระทรวงที่มีการบริจากรายรับแก่ประชาชนเป็นการกุศลโดยผ่านส่วนราชการในราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์การสาธารณกุศลที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(2) บริการที่กำหนดในกฎกระทรวงที่มีการบริจากรายรับเป็นสาธารณประโยชน์แก่ส่วนราชการในราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์การสาธารณกุศลที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(3) ผู้ใดเสียภาษีโดยไม่มีหน้าที่ต้องเสีย หรือเสียเกินกว่าที่ควรต้องเสีย และไม่ใช้เป็นการเสียภาษีตามการประเมินของพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้นั้นมีสิทธิได้รับคืนเงินภาษีภายในสามปีนับแต่วันชำระภาษี

4.4.3 ผู้นำเข้า มีสิทธิจะขอยกเว้น หรือคืนภาษีได้ในกรณี ดังต่อไปนี้

(1) สินค้านำเข้าที่จำแนกไว้ในภาคที่ห้าด้วยของที่ได้รับยกเว้นอากรตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากร ให้ได้รับยกเว้นภาษีสรรพสามิต ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเดียวกับที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากร

(2) สินค้าที่นำเข้าซึ่งได้เสียภาษีแล้ว หากส่งกลับออกไปให้ได้รับคืนภาษีตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขในอัตราส่วนเดียวกับการคืนอากรขาเข้าตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

(3) ผู้ใดเสียภาษีโดยไม่มีหน้าที่ต้องเสีย หรือเสียเกินกว่าที่ควรต้องเสีย และไม่ใช้เป็นการเสียภาษีตามการประเมินของพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้นั้นมีสิทธิได้รับคืนเงินภายในสามปีนับแต่วันชำระภาษี

4.5 ฐานภาษีสรรพสามิต

ฐานภาษีเพื่อคำนวณภาษีสรรพสามิตจำแนกได้ 2 ลักษณะคือ ฐานภาษีตามสภาพ และฐานภาษีตามมูลค่า ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้จัดเก็บภาษีตามสภาพขนาดของฐานภาษีถือเอาตามหน่วย ตามน้ำหนักสุทธิ หรือตามปริมาตรสุทธิของสินค้า ส่วนฐานภาษีตามมูลค่านั้น ขนาดของมูลค่าถือเอาตามมูลค่าของสินค้าหรือบริการนั้นๆ ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. กรณีสินค้าที่ผลิตในราชอาณาจักร ถือตามราคาขาย ณ โรงงานอุตสาหกรรมรวมกับภาษีสรรพสามิตที่พึงต้องชำระ

2. กรณีสินค้าที่นำเข้า ถือตามราคาซี. ไอ. เอฟ. ของสินค้า บวกด้วย อากรขา
เข้า ค่าธรรมเนียมพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน(ถ้ามี)และภาษีและ
ธรรมเนียมตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา รวมกับภาษีสรรพสามิตที่พึงต้องชำระ

3. กรณีบริการ ถือตามรายรับของสถานบริการรวมกับภาษีสรรพสามิตที่
ต้องชำระ

4. กรณีตัดแปลงรถยนต์ ถือตามราคาค่าจ้างแรงงานตัดแปลง บวกด้วย ค่าวัสดุ
อุปกรณ์ หรือค่าจ้างทำของซึ่งรวมค่าวัสดุอุปกรณ์อยู่ด้วย แต่ต้องไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ
สำหรับค่าใช้จ่ายในการตัดแปลงและค่าวัสดุอุปกรณ์ตามที่อธิบดีกำหนด

5. กรณีตัดแปลงรถยนต์ที่ประกอบกิจการเป็นธุรกิจถือตามราคาเช่นเดียวกับ
กรณีการผลิตสินค้าในราชอาณาจักรดังกล่าวข้างต้น

4.6 อัตราภาษีสรรพสามิต

ภาษีสรรพสามิตที่จัดเก็บจากสินค้าทั้ง 16 รายการ มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันตาม
ลักษณะและวิธีการจัดเก็บ เช่น การจัดเก็บจากสุรา เรียกว่า ภาษีสุรา การจัดเก็บจากยาสูบ
เรียกว่า ค่าแสตมป์ยาสูบ การจัดเก็บจากไฟ เรียกว่า ค่าธรรมเนียมประทับตราไฟ ส่วนการจัด
เก็บจากสินค้าอื่นๆที่เหลือ เรียกว่า ภาษีสรรพสามิต โครงสร้างอัตราภาษีสรรพสามิตที่ใช้อยู่
ในปัจจุบัน จำแนกตามกลุ่มสินค้าออกได้ 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มสินค้าที่กำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตอัตราตามมูลค่าอย่างเดียว
ได้แก่ เครื่องดื่ม, โคมไฟและโคมไฟระย้า แก้วเลคคริสตัล รถยนต์และรถยนต์กระบะตัดแปลง
รถจักรยานยนต์ เรือยอชต์ น้ำหอมและหัวน้ำหอม เครื่องปรับอากาศขนาดทำความเย็นไม่
เกิน 72,000 บี.ที.ยู. ต่อชั่วโมง สนามแข่งม้า สนามกอล์ฟ พรหมและสิ่งทอทำด้วยขนสัตว์
बाटเตอริ์และถ่านไฟฉาย รวม 12 รายการ

2. กลุ่มสินค้าที่กำหนดโครงสร้างอัตราภาษีอัตราตามสภาพอย่างเดียว ได้แก่
ไฟ เถ้านั้น

3. กลุ่มสินค้าที่กำหนดโครงสร้างอัตราภาษีทั้งอัตราตามมูลค่าและอัตราตาม
สภาพ

โดยให้คำนวณภาษีเปรียบเทียบทั้งสองวิธี การเสียภาษีจริงให้ใช้อัตราที่ทำรายได้ให้รัฐบาลได้สูงกว่า ในปัจจุบันมีสินค้าที่กำหนดโครงสร้างอัตราภาษีทั้งสองอัตรา ได้แก่ สุรายาสูบ และน้ำมัน (ยกเว้น น้ำมันเตาจัดเก็บ อัตราตามมูลค่า อย่างเดียว)

อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาโครงสร้างอัตราภาษีจะพิจารณาตามประเภทสินค้าที่ได้จำแนกไว้ในพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต ภาษีสุรา ภาษียาสูบ และค่าธรรมเนียมไฟคังนี้

4.6.1 อัตราภาษีสรรพสามิตจากน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน

น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากปิโตรเลียม ได้แก่ น้ำมันเบนซิน แนพทา น้ำมันก๊าด น้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องบินไอพ่น น้ำมันดีเซล ก๊าซเอ็น.จี.แอล. ก๊าซแอล.พี.จี. ก๊าซมีเทน ก๊าซอีเทน ก๊าซโพรเพน น้ำมันเตา และน้ำมันหรือก๊าซที่คล้ายกัน ส่วนใหญ่จะเก็บภาษีทั้งตามปริมาณและตามมูลค่า ยกเว้นน้ำมันเตาจัดเก็บตามมูลค่าเท่านั้น อัตราภาษีที่ใช้ในการจัดเก็บจำแนกได้ดังนี้

- เบนซิน มีสารตะกั่วเกิน 0.15 กรัม/ลิตร เก็บเปรียบเทียบระหว่าง ร้อยละ 36 กับ 3.585 บาท/ลิตร
- เบนซิน มีสารตะกั่วไม่เกิน 0.15 กรัม/ลิตร เก็บเปรียบเทียบระหว่าง ร้อยละ 32 กับ 3.055 บาท/ลิตร
- เบนซิน ไร้สารตะกั่ว เก็บเปรียบเทียบระหว่าง ร้อยละ 25 กับ 2.585 บาท/ลิตร
- ก๊าด เก็บเปรียบเทียบระหว่าง ร้อยละ 23 กับ 3 บาท/ลิตร
- เชื้อเพลิงสำหรับเครื่องบินไอพ่น เก็บเปรียบเทียบระหว่าง ร้อยละ 1 กับ 0.20 บาท/ลิตร
- ดีเซล มีกำมะถันเกิน 0.5 % โดยน้ำหนัก เก็บเปรียบเทียบระหว่างร้อยละ 28 กับ 2.315 บาท/ลิตร
- ดีเซล มีกำมะถันไม่เกิน 0.5 % โดยน้ำหนัก เก็บเปรียบเทียบระหว่าง ร้อยละ 26 กับ 2.215 บาท/ลิตร
- แอล.พี.จี. เก็บเปรียบเทียบระหว่าง ร้อยละ 23 กับ 2.17 บาท/ลิตร
- เอ็น.จี.แอล. เก็บเปรียบเทียบระหว่าง ร้อยละ 36 กับ 3.15 บาท/ลิตร